

Dünya Su Günü – 22 Mart 2025

Prof. Dr. Ender YARSAN

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi

Farmakoloji ve Toksikoloji Öğretim Üyesi

Tema: Buzulları Koruyalım

22 Mart günü Birleşmiş Milletler tarafından 1993 yılında “Dünya Su Günü” olarak ilan edilmiştir. Bugünün amacı; temiz ve güvenli suya erişememe konusuna dikkat çekmek ve küresel su kriziyle mücadele etmek için harekete geçilmesi gerekliliğini vurgulamaktır.

Su, tüm canlıların ve ekosistemlerin varlığı için vazgeçilmezdir. Yerkürenin 3/4’ü sularla kaplı olmasına rağmen kullanılabilir su miktarı %2,5, içilebilir su miktarı ise %1’den daha azdır. Güvenli suya erişim sağlık için vazgeçilmezdir. Buna karşın günümüzde 2,2 milyar insan güvenli suya erişememektedir. Suyun nitelik ya da nicelik olarak yetersizliği sanitasyon ve hijyen sorunlarını da beraberinde getirmekte, bu da pek çok sağlık sorununa neden olmaktadır. Mikrobiyolojik açıdan kirli suların neden olduğu ishaller hastalıklar nedeniyle her yıl 485 000 ölüm gerçekleşmektedir. Ishaller hastalıklar küresel hastalık yükünün yaklaşık %3,6’sını oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde hastalıkların %80’inden fazlası yetersiz içme suyu ve sanitasyon ile ilişkilidir.

2025 Dünya Su Günü'nün Teması “Buzulları Koruyalım”

Buzullar, içme suyu kaynaklarını, tarımı, endüstriyi ve sağlıklı ekosistemleri destekleyen eriyik suyu serbest bırakarak doğal tatlı su rezervuarları olarak hizmet eder. İklimin düzenlenmesi ve doğal afetlerden korunma gibi temel faydalar sağlarlar. Buzulların korunması, dünya çapında bireylerin ve toplumların refahı için hayati önem taşır. Sürdürülebilir buzul yönetimi ve izleme uygulamalarıyla insanlık, Dünya tatlı suyunun yaklaşık %70’ini hala barındıran bu donmuş rezervuarları koruyabilir.

Kriyosfer; kar örtüsü, buzullar, buz tabakaları, buz rafları, buzdağları, deniz buzu, göl buzu, nehir buzu, permafrost ve mevsimsel olarak donmuş zemin ve katı yağış dahil olmak üzere, kara ve okyanus yüzeyinde ve altında donmuş olan Dünya Sisteminin bileşenlerini içerir.

Buzullar, küresel iklimi düzenlemek ve milyarlarca insan için gerekli olan tatlı su sağlamak açısından hayati öneme sahiptir. Ancak, 1800’lerden beri insan faaliyetleri tarafından yönlendirilen iklim değişikliği nedeniyle, bu hayati kaynaklar hızla eriyor. Birleşmiş Milletler, buzulların önemini vurgulamak ve buzullara güvenenlerin ve kriyosferik süreçlerden etkilenenlerin gerekli hidrolojik, meteorolojik ve iklim hizmetlerini almasını sağlamak için **2025’i Uluslararası Buzulların Korunması Yılı** olarak belirlemiştir.

- Dünya’nın tatlı suyunun %70’i kar veya buz olarak bulunur.
- Dünya’nın kara alanının yaklaşık %10’u buzullar veya buz tabakalarıyla kaplıdır.
- 2006-2015 yılları arasındaki küresel ortalama deniz seviyesi artış hızı, 1901-1990 dönemindeki oranın yaklaşık 2,5 katıdır.
- Uydu haritalarının yayınlanmaya başladığı 1967 yılından bu yana, Haziran ayında Arktik’teki kar örtüsünün ortalama azalma hızı %13,4.
- Buzul tabakalarının kalınlığı Doğu Antarktika’da 4 km’yi, Grönland’da ise 3 km’yi aşmaktadır. Antarktika’daki buz örtüsünün tamamı eridiğinde deniz seviyesinde 58 metrelik bir artış meydana gelecektir.

Buzullar her zamankinden daha hızlı erimektedir. İklim değişikliği nedeniyle gezegenimiz ısındıkça, donmuş dünyamız küçülüyor ve su döngüsünü daha öngörülemez ve aşırı hale getiriyor. Buzulların geri çekilmesi yıkıma yol açıyor. Milyarlarca insan için eriyen su akışları değişiyor, sellere, kuraklıklara, heyelanlara ve deniz seviyesinin yükselmesine neden oluyor ve ekosistemlere zarar veriyor.

2023 yılında buzullar 600 gigatonun üzerinde su kaybettiler. Bu, son 50 yılın en büyük kütle kaybı oldu. Dünya’nın tatlı suyunun yaklaşık %70’i kar veya buz olarak bulunur.

Yaklaşık 2 milyar insan içme, tarım ve enerji üretimi için buzullardan, eriyen kardan ve dağlardan gelen sudan yararlanıyor. Artan buzul erimesi küresel deniz seviyesinin yükselmesine önemli ölçüde katkıda bulunuyor ve bugünün deniz seviyesi 1900’dekenden yaklaşık 20 cm daha yüksek hale gelmiştir.

Buzulların geri çekilmesini yavaşlatmak için sera gazı emisyonlarını azaltmalıyız. Ayrıca eriyen suyu daha sürdürülebilir bir şekilde yönetmeliyiz. Buzullarımızı kurtarmak, insanlar ve gezegen için bir hayatta kalma stratejisi olarak değerlendirilir.

BUZULLARIN GİZEMİ

DÜNYA SU GÜNÜ 2025

1. KARDAN BUZA

Buzullar, karın uzun yıllar boyunca birikerek katı buza dönüşmesiyle oluşur.

Karın buzula dönüşmesi 100 yıla kadar sürebilir!

3. YAVAŞ AMA İSTIKRARLI

Buzullar kendi ağırlıkları altında yavaş yavaş hareket ederler ve ilerledikçe manzaralar şekillendirirler.

Bazı buzullar yılda birkaç santimetre kadar yavaş hareket ederken, diğerleri günde birkaç metre yükselebilir!

4. İKLİM İLE DEĞİŞME

Sıcaklık arttıkça buzullar oluşabilme hızlarından daha hızlı erir ve bu da geri çekilmeye yol açar.

Dünya'nın kara yüzeyinin yaklaşık %10'u hala buzullarla kaplıdır, ancak küçülmektedir.

2. BUZULLARIN DÜNYADAKİ FARKLI TİPLERİ

Buzullar buldukları yere göre çeşitli biçimlerde ortaya çıkarlar.

• Buz tabakaları:

Geniş alanları kaplar
Grönland ve Antarktika gibi.

• Dağ Buzulları:

Himalayalar, Rocky Dağları ve And Dağları gibi yüksek dağlarda.

• Gelgit Buzulları:

Doğrudan denize akmak.

• Piedmont Buzulları:

Dağların eteklerine yayılarak geniş loblar oluştururlar.

Dağ buzulları Avustralya hariç her kıtada bulunur

5. BUZULLAR VE SU

Buzullar Dünyanın Tatlı Suyunun Yaklaşık %70'ini Depolar Ve Bu Yüzden Dünyanın En Büyük Tatlı Su Haznesidir

Buzullar eridikçe, nehirleri besleyen ve milyonlarca insana içme suyu sağlayan suyu serbest bırakırlar.